

Försvarsutskottets yttrande 2018/19:FöU2y

Återköpsprogram av aktier i Telia Company AB

Till näringsutskottet

Näringsutskottet beslutade vid sammanträdet den 5 mars 2019 att bereda försvarsutskottet tillfälle att yttra sig över de motioner som har väckts med anledning av proposition 2018/19:40 Återköpsprogram av aktier i Telia Company AB, i de delar som rör försvarsutskottets beredningsområde. Försvarsutskottet begränsar sitt yttrande till motionerna som yrkar på att regeringen bör se över möjligheterna att avyttra Telia Company AB eller att på sikt minska aktieinnehavet i Telia Company AB.

Utskottet bedömer att en eventuell avyttring av statens andel i Telia Company AB, eller ett på sikt minskat statligt aktieinnehav, måste föregås av en grundlig risk- och konsekvensanalys och att verktyg för att förebygga och förhindra eventuella risker finns på plats. Utskottet har i övrigt inget att anföra med anledning av de aktuella motionerna.

Utskottets överväganden

Motionerna

Utskottets yttrande avser motionerna 2018/19:3027 (M), 2018/19:3028 (L) och 2018/19:3029 (KD) där motionärerna yrkar på att regeringen bör se över möjligheterna att avyttra Telia Company AB samt motion 2018/19:3026 (C) med yrkande om att på sikt minska aktieinnehavet i Telia Company AB.

Bakgrund

Telia Company AB levererar genom avtal driften av Swedish Government Secure Intranet (SGSI) som är ett intranät, skilt från internet, för säker och krypterad kommunikation mellan myndigheter i Sverige och i Europa. Till de 27 anslutna myndigheterna hör bl.a. Polismyndigheten och Riksbanken. SGSI utformades 2004 för att klara höga krav på tillgänglighet och driftsäkerhet och har en egen infrastruktur, skild från öppna internet. Den påverkas därför inte av vanliga störningar och överbelastningsattacker. Det är MSB som är systemägare. Även försvaret har ett avtal med Telia om leverans av tjänster. Dessa känsliga verksamheter ligger i en separat enhet vid bolaget som kallas särskild nätsäkerhet (SNS).

Radiokommunikationssystem för effektiv ledning (Rakel) har närmare 72 000 abonnenter fördelade på fler än 500 organisationer med ansvar inom bl.a. allmän ordning, säkerhet, energi, hälsa och försvar. MSB som har ansvar för Rakel har förstärkt robustheten, tillgängligheten och säkerheten i systemet. Telia hyr ut vissa förbindelser mellan basstationer och växlar i Rakelsystemet till MSB. (Rakelsystemet består av ca 20 växlar och runt 1 800 basstationer.)

Telia är tillsammans med bl.a. Försvarmakten, MSB, Post- och telestyrelsen och flera andra företag en del av Nationella telesamverkansgruppen (NTSG) som är ett frivilligt samarbetsforum med syfte att stödja återställandet av den nationella infrastrukturen för elektroniska kommunikationer vid allvarliga störningar och extraordinära händelser i samhället. Medlemmarna har egen teknisk utrustning, kunskaper eller resurser som påverkar Sveriges kritiska infrastruktur för elektronisk kommunikation.

Tidigare beredning

Som en del i arbetet inför nästa försvarspolitiska inriktningsbeslut har Försvarsberedningen beskrivit planeringen för det civila försvaret och totalförsvaret i delrapporten Motståndskraft (Ds 2017:66). I rapporten anges att Försvarmakten vid höjd beredskap har behov av stöd inom sju områden däribland telekommunikation. Försvarsberedningen konstaterade att den pågående utredningen Förbättrat skydd för totalförsvarsverksamhet (dir.

2017:31) analyserar om nuvarande författning ger tillräckligt stöd för att t.ex. skydda infrastruktur från yttre hot. Denna parlamentariskt sammansatta kommitté ska bl.a. analysera möjligheterna till statlig förköpsrätt av viss fast egendom och bedöma om åtgärder krävs för ett ökat skydd av totalförsvaret vid överlåtelse och upplåtelse av viktigare infrastruktur, som bl.a. telekommunikation. Beredningen såg dessa frågor som angelägna.

I direktivet (2017:31) anges att uppdraget ska slutredovisas senast den 1 april 2019 och att utredaren ska se över frågan om det behövs ett särskilt kontrollsystem vid överlåtelse m.m. av viktigare infrastruktur som exempelvis telekommunikation. Inom ramen för statlig och kommunal förvaltning kan det enligt direktivet uppkomma situationer när viss infrastruktur, som är av väsentligt intresse för totalförsvaret, av affärsmässiga skäl överläts eller upplåts till en privat aktör. Direktivet anger att det är angeläget att totalförvarsintressen kan beaktas på ett enhetligt sätt i sådana situationer, samtidigt som en inskränkning på grund av dessa intressen inte blir större än nödvändig. Vikten av att beakta frågor om konkurrens på den privata marknaden framhålls. Behovet av en eventuell reglering måste noggrant analyseras med hänsyn till såväl totalförsvarets som enskilda parter och den allmänna omsättningens intressen. De samhällseliga kostnaderna måste vara proportionerliga i förhållande till de vinster som kan uppnås, och om det finns behov ska utredningen föreslå åtgärder, t.ex. tillståndsprövning, för att förebygga och hindra att väsentliga totalförvarsintressen exponeras för risker i samband med överlåtelse och upplåtelse av viktigare infrastruktur.

I betänkandet Försvarspolitik (2018/19:FöU6) behandlades bl.a. yrkanden om utländska direktinvesteringar och utländska investeringar i svensk och europeisk infrastruktur och fastigheter. I sitt ställningstagande anförde utskottet att det finns ett stort behov av att på olika sätt och genom olika typer av åtgärder förbättra skyddet för totalförvarsverksamheten. Utskottet välkomnade därför den översyn som görs i syfte att tillgodose statens behov av att kunna värna totalförsvarets intressen på olika områden i samhället. Behovet ökar, både av att förstå de strategiska motiv som kan ligga bakom vissa utländska investeringar och av att kunna vidta åtgärder för att skydda totalförvarsverksamhet. Utskottet välkomnade därför regeringens krav på att utredningen om att främja utländska investeringar i Sverige ska beakta arbetet i Kommittén för förbättrat skydd för totalförvarsverksamhet. Då kommitténs uppdrag ska slutredovisas den 1 april 2019 såg utskottet inga skäl för riksdagen att föregripa det pågående arbetet och avstyrkte samtliga motionsyrkanden.

Försvarsmakten har på uppdrag av regeringen redovisat sin bedömning av konsekvenserna av en försäljning av den svenska statens ägarandel i Telia Company AB (något som framkommer i ett yttrande som Försvarsmakten överlämnade till utskottet den 11 mars 2019, RDF 1851-2018/19). Informationen överlämnades den 20 mars 2007 och omfattas av sekretess för att inte skada svenska försvarsintressen. Efter uppdrag att fördjupa analysen lämnade Försvarsmakten ytterligare underlag till regeringen den 13 juni 2008. Försvarsmakten har i en öppen beskrivning av den tidigare redovisningen till

regeringen i denna fråga framhållit att en avyttring av den svenska statens ägarandel, helt eller delvis, kan få allvarliga konsekvenser för verksamheter som är betydande för Sveriges säkerhet. Försvarsmakten menar att ett sådant beslut därför bör föregås av en djup konsekvensanalys av riskerna och konsekvenserna av en försäljning i vilken FRA, Säpo, MSB m.fl. myndigheter ges möjlighet att yttra sig i frågan. Enligt myndighetens beskrivning visade den analys som gjordes 2008 att det fanns omfattande risker med en försäljning av statens ägarandel. Försvarsmakten framhåller, i det ovan nämnda yttrandet, risker när det gäller statens fortsatta tillgång och skydd av samhällskritiska tjänster och Telias förmåga att skydda säkerhetsklassad information efter en försäljning. Försvarsmaktens bedömning är att riskerna inte har minskat och att en förnyad och fördjupad analys bör göras. En sådan djupare analys har initierats av Försvarsmakten.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att såväl Särsild nätsäkerhet som SGSI och Rakelsystemet är av väsentlig betydelse för totalförsvaret och att dessa tjänster levereras av Telia Company AB. Utskottet lägger stor vikt vid att statens behov av att kunna värna totalförsvarets intressen på olika områden i samhället tillgodoses. Behovet av att beakta totalförsvarets intressen ökar, och utskottet anser att statens fortsatta tillgång till och skydd av samhällskritiska tjänster tillsammans med förmågan att skydda säkerhetsklassad information är central. Mot bakgrund av den nuvarande omvärldsutvecklingen ser utskottet att en väsentlig förstärkning av skyddet av totalförsvarets verksamhet är nödvändig.

Utskottet menar att det i dag saknas verktyg för att förebygga och förhindra att väsentliga totalförsvarets intressen exponeras för risker i samband med överlåtelse och upplåtelse av viktigare infrastruktur, vilket skulle kunna vara fallet om Telia Company AB avyttrades eller statens ägande minskades. Avsaknaden av sådana verktyg utgör grund för uppdraget till den parlamentariska kommitté som har i uppdrag att bl.a. föreslå åtgärder för att förebygga och hindra att väsentliga totalförsvarets intressen exponeras för risker i samband med framtida eventuell överlåtelse och upplåtelse av viktigare infrastruktur som exempelvis telekommunikation. Staten är i dag minoritetsägare, vilket innebär att staten inte har full rådighet över hela bolagets verksamhet. Det är därför viktigt att också utreda olika lösningar som långsiktigt ger ökad säkerhet i den verksamhet som är samhällskänslig.

I likhet med tidigare uttalanden vill utskottet även understryka vikten av att beakta de strategiska motiv som kan ligga bakom vissa utländska investeringar i bl.a. svensk infrastruktur. Utskottet bedömer därför att en eventuell avyttring av statens andel i Telia Company AB, eller ett på sikt minskat statligt aktieinnehav, måste föregås av en grundlig risk- och konsekvensanalys och att verktyg för att förebygga och förhindra eventuella risker finns på plats. Utskottet har i övrigt inget att anföra med anledning av de aktuella motionerna.

Stockholm den 26 mars 2019

På försvarsutskottets vägnar

Beatrice Ask

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Beatrice Ask (M), Niklas Karlsson (S), Paula Holmqvist (S), Roger Richtoff (SD), Mattias Ottosson (S), Daniel Bäckström (C), Hanna Gunnarsson (V), Pål Jonson (M), Kalle Olsson (S), Mikael Oscarsson (KD), Allan Widman (L), Caroline Nordengrip (SD), Elisabeth Falkhaven (MP), Alexandra Anstrell (M), Lars Püss (M), Heléne Björklund (S) och Sara Seppälä (SD).